



וְרַב נַחֲמָן אָמַר, אֵל תִּקְרִי בְּהִבְרָאָם, אֲלֵא
בְּאַבְרָהָם. שְׁקַבֵּל תּוֹרָתוֹ וּבְרִיתוֹ אֲשֶׁר שָׁם
בּוֹ. וְאֵלְמָלֵא אַבְרָהָם, שְׁקַבֵּל תּוֹרָתוֹ וּבְרִיתוֹ
שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא נִתְקַיְּמוּ שָׁמַיִם
וָאָרֶץ, שְׁנֵאמַר, (יִרְמְיָה לֵג כה) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם
וְלַיְלָה חֻקַּת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׁמַתִּי.

וְאִלְ תַּתְמָה עַל זֶה, דְּהָא תַנּוּן כְּתִיב, (תהלים קד יח)
הָרִים הַגְּבוּהִים לִיעֲלִים סִלְעִים מַחְסֶה
לְשִׁפְנִים. אִם הָרִים הַגְּבוּהִים, נִבְרְאוּ בְּעוֹלָם
לִיעֲלִים. וְהַסִּלְעִים לֹא נִבְרְאוּ, אֲלֵא לְשִׁפְנִים.
אֵל תַּתְמָה לְהִיּוֹת הָעוֹלָם נִבְרָא בְּשִׁבִּיל אַבְרָהָם,
שְׁקִיִּים כָּל הַתּוֹרָה, וְכָל מַה שְׁנִצְטָווּהָ מִהַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא. רַבִּי יִצְחָק אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה,
בְּה' בִּרְאָם, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב, (שמות כג כא) כִּי שָׁמִי
בְּקֶרְבּוֹ.

עוֹד אָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה, לֹא
נִתְיַיְחַד שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכָל
הַנִּבְרָאִים, זוּלָּתִי בְּאֵלֶּה, דְּכְתִיב בְּיוֹם עֲשׂוֹת
ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם כְּדָקְאֶמְרֵן. וְלֹא נִזְכְּרוּ
חַיּוֹת וּבְהֵמָוֹת, וְלֹא שׁוּם נִבְרָא מֵאוֹתָם שֶׁהֵם
נִפְסָדִים וְכֹלִים, אֲלֵא עַל אוֹתָם שֶׁהֵם קַיִּימִים
לְעוֹלָם, הַזִּכִּיר שְׁמוֹתָיו.

רַב הוּנָא אָמַר, יוֹם שְׁנִכְסָפוֹ קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא בְּרִיית שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְרָאָה הַשֶּׁבֶת שֶׁהִיא
מְנוּחָה וְקִדּוּשָׁה, הִכִּינוּ לְדוֹרוֹת.

וְהָאֵנָּה, אֵין לָךְ בְּכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת, שְׂאִין הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא הוֹלֵךְ לְחוּל עִם הַצַּדִּיקִים
בְּגֵן עֵדֶן. וְנִיזוּנִין מֵהָהוּא זִיוָא דְּאַסְפֵּקְלָרִיא
הַמְּאִירָה. הִדָּא הוּא דְכְּתִיב, (ש"ש ד ו) עַד שְׁיִפּוּחַ
הַיּוֹם, זֶה יוֹם הַשֶּׁבֶת. אֵלֶּךְ לִי אֵל הַר הַמּוֹר
וְאֵל גִּבְעַת הַלְּבוֹנָה, זֶה הָעוֹלָם הַבָּא.

וְאָמַר רַב הוּנָא, אֵל תַּתְמָה עַל זֶה, וּמַה בְּעוֹלָם

וְרַב נַחֲמָן אָמַר, אֵל תִּקְרִי
בְּהִבְרָאָם, אֲלֵא בְּאַבְרָהָם, שְׁקַבֵּל
תּוֹרָתוֹ וּבְרִיתוֹ אֲשֶׁר שָׁם בּוֹ.
וְאֵלְמָלֵא אַבְרָהָם שְׁקַבֵּל תּוֹרָתוֹ
וּבְרִיתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
לֹא נִתְקַיְּמוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שְׁנֵאמַר
(יִרְמְיָה לֵג א) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה
חֻקַּת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׁמַתִּי.

וְאִלְ תַּתְמָה עַל זֶה, שֶׁהָרִי שְׁגִינוּ,
כְּתוּב (תהלים קד) הָרִים הַגְּבוּהִים
לִיעֲלִים סִלְעִים מַחְסֶה לְשִׁפְנִים.
אִם הָרִים הַגְּבוּהִים נִבְרְאוּ בְּעוֹלָם
לִיעֲלִים, וְהַסִּלְעִים לֹא נִבְרְאוּ אֲלֵא
לְשִׁפְנִים, אֵל תַּתְמָה לְהִיּוֹת
הָעוֹלָם נִבְרָא בְּשִׁבִּיל אַבְרָהָם,
שְׁקִיִּים כָּל הַתּוֹרָה וְכָל מַה
שְׁנִצְטָווּהָ מִהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. רַבִּי
יִצְחָק אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה, בְּה'
בִּרְאָם, זֶהוּ שְׁכָתוּב (שמות כג) כִּי
שָׁמִי בְּקֶרְבּוֹ.

עוֹד אָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּשֵׁם רַבִּי
יְהוּדָה, לֹא נִתְיַיְחַד שְׁמוֹ שֶׁל
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכָל הַנִּבְרָאִים
זוּלָּתִי בְּאֵלֶּה, שְׁכָתוּב (בראשית ב)
בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ
וְשָׁמַיִם, כְּפִי שְׂאֵמְרֵנוּ. וְלֹא נִזְכְּרוּ
חַיּוֹת וּבְהֵמָוֹת וְלֹא שׁוּם נִבְרָא
מֵאוֹתָם שֶׁהֵם נִפְסָדִים וְכֹלִים,
אֲלֵא עַל אוֹתָם שֶׁהֵם קַיִּימִים
לְעוֹלָם הַזִּכִּיר שְׁמוֹתָיו.

רַב הוּנָא אָמַר, יוֹם שְׁנִכְסָפוֹ לִפְנֵי
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרִית שָׁמַיִם
וָאָרֶץ, וְרָאָה הַשֶּׁבֶת שֶׁהִיא מְנוּחָה
וְקִדּוּשָׁה, הִכִּינוּ לְדוֹרוֹת.

וְהָאֵנָּה, אֵין לָךְ בְּכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת
שְׂאִין הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הוֹלֵךְ
לְחוּל עִם הַצַּדִּיקִים בְּגֵן עֵדֶן,
וְנִיזוּנִים מֵאוֹתוֹ הַזִּיוָא שֶׁל
הַמְּאִירָה הַמְּאִירָה. זֶהוּ
שְׁכָתוּב (שיר ד) עַד שְׁיִפּוּחַ הַיּוֹם,
זֶה יוֹם הַשֶּׁבֶת. אֵלֶּךְ לִי אֵת הַר
הַמּוֹר וְאֵל גִּבְעַת הַלְּבוֹנָה, זֶה
הָעוֹלָם הַבָּא.

וְאָמַר רַב הוּנָא, אֵל תַּתְמָה עַל



הָיָה נֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוּחַ קָדוֹשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת, וּמִכְתִּירָן בּוֹ. הַצְדִּיקִים שֵׁשְׁנָם בְּעוֹלָם הַבָּא, אֵינוֹ דִּין לְהַכְתִּיר לָהֶם בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת בְּכֶתֶר.

תא חזי, אָמַר רַב הוּנָא, אֲפִלּוּ הָרָשָׁעִים שְׂבִיגֵיהֶנּוּ, מוֹכְתִירָן הֵם בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת, וְשׁוֹקֵטִין וְנוֹחִין. דְּאָמַר רַב הוּנָא, אֵין לָךְ רָשָׁע מִיִּשְׂרָאֵל שְׂאִין לוֹ מַעֲשִׂים טוֹבִים, דְּמַעֲלִיאָ לָהּ לְעֶלְמָא דְאַתִּי. וְאִמְתִּי מַעֲלִיאָ לָהּ. בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת. לְהִיּוֹת כָּלָם מוֹכְתִירִים בְּכֶתֶר שַׁבָּת.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְכִי הָרָשָׁעִים שְׂחָלְלוּ שַׁבָּת בְּפִרְהֶסְיָא, יֵשׁ לָהֶם מַעֲלָה בְּכֶתֶר שַׁבָּת. אָמַר לֵיהּ, אֵין. דְּהָא תַּנּוּן, (שמות טז כב) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁשִׁי לִקְטוֹ לָחֶם מִשְׁנֶה לְכָךְ נְדוּנִים הָרָשָׁעִים בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי מִשְׁנֶה, לְהַרְוִיחַ לָהֶם בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת. כִּי יוֹם שַׁבָּת נִקְרָא שְׁלָם, וְלֹא נִגְרַע. לְפִיכָךְ אֵינוֹ נִגְרַע מִהַטּוֹב וְהַהֲנָאָה שָׂבוּ, בֵּין לַצְדִּיקִים בֵּין לָרָשָׁעִים. וְלַהּוֹרוֹת שְׁלָא לַחֲנָם אֲמָרָה תוֹרָה, וְשִׁמְרָתָם אֶת הַשַּׁבָּת. וְהַזְהִירָה עַל יוֹם הַשַּׁבָּת, יוֹתֵר מִכָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ. וְתֵאנָא, כָּל הַמְּקִיִּים אֶת הַשַּׁבָּת, כְּאֵלּוּ מְקִיִּים אֶת כָּל הַתּוֹרָה.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לֹא יֵשֵׁב הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל כֹּסֶא כְבוֹדוֹ, עַד שֶׁבֹא שַׁבָּת, וְנִתְעַלָּה וַיֵּשֵׁב עַל כֹּסֶאוֹ. אָמַר לֵיהּ ר' יוֹסִי, וְהָא קוּדְם שְׁנַבְרָא הָעוֹלָם יֵשֵׁב הָיָה הָיָה וַיְהִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִי מַשְׁמַע לָן דְּעַל כֹּסֶא כְבוֹדוֹ מַמָּשׁ הוּא, לֹא.

אֲלֵא הֵכִי תִּנְיִן, עַד שְׁלָא נִבְרָא הָעוֹלָם, לֹא הָיָה מִי שִׁיקְלָס לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וַיִּפִּיר אוֹתוֹ. בֵּין שִׁבְרָא עוֹלָמוֹ, בְּרָא הַמְּלָאכִים, וְחַיּוֹת הַקְּדוֹשׁ, וְהַשְּׁמַיִם, וְכָל צְבָאָם, וַיִּבְרָא אֶת הָאָדָם, וְכָלָם מוֹכְנִים לְשַׁבָּת

זֶה, וְיָמָה בְּעוֹלָם הָיָה נֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוּחַ קָדוֹשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת וּמִכְתִּירָן בּוֹ - הַצְדִּיקִים שֵׁשְׁנָם בְּעוֹלָם הַבָּא, אֵינוֹ דִּין לְהַכְתִּיר לָהֶם בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת בְּכֶתֶר ? !

בא ורָאָה, אָמַר רַב הוּנָא, אֲפִלּוּ הָרָשָׁעִים שְׂבִיגֵיהֶנּוּ מִכְתִּירִים הֵם בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת, וְשׁוֹקֵטִים וְנוֹחִים. שְׂאָמַר רַב הוּנָא, אֵין לָךְ רָשָׁע מִיִּשְׂרָאֵל שְׂאִין לוֹ מַעֲשִׂים טוֹבִים שְׂמוֹעִילִים לָהֶם לְעוֹלָם הַבָּא. וְמִתִּי מוֹעִילִים לָהֶם ? בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת, לְהִיּוֹת כָּלָם מִכְתִּירִים בְּכֶתֶר שַׁבָּת.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְכִי הָרָשָׁעִים שְׂחָלְלוּ שַׁבָּת בְּפִרְהֶסְיָא יֵשׁ לָהֶם מַעֲלָה בְּכֶתֶר שַׁבָּת ? אָמַר לוֹ, כֵּן, שְׁהָרִי שְׁנִינּוּ (שמות טז) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁשִׁי לִקְטוֹ לָחֶם מִשְׁנֶה, לְכָךְ נְדוּנִים הָרָשָׁעִים בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי מִשְׁנֶה, לְהַרְוִיחַ לָהֶם בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת. כִּי יוֹם הַשַּׁבָּת נִקְרָא שְׁלָם, וְלֹא נִגְרַע. לְפִיכָךְ אֵינוֹ נִגְרַע מִהַטּוֹב וְהַהֲנָאָה שָׂבוּ, בֵּין לַצְדִּיקִים בֵּין לָרָשָׁעִים. וְלַהּוֹרוֹת שְׁלָא לַחֲנָם אֲמָרָה תוֹרָה (שמות לא) וְשִׁמְרָתָם אֶת הַשַּׁבָּת. וְהַזְהִירָה עַל יוֹם הַשַּׁבָּת יוֹתֵר מִכָּל הַתּוֹרָה כְּלָהּ, וְלַמְדִּנוּ, כָּל הַמְּקִיִּים אֶת הַשַּׁבָּת כְּאֵלּוּ מְקִיִּים אֶת כָּל הַתּוֹרָה.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לֹא יֵשֵׁב הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל כֹּסֶא כְבוֹדוֹ, עַד שֶׁבֹא שַׁבָּת וְנִתְעַלָּה וַיֵּשֵׁב עַל כֹּסֶאוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, וְהָרִי קֹדֶם שְׁנַבְרָא הָעוֹלָם יֵשֵׁב הָיָה הָיָה וַיְהִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם מַשְׁמִיעַ לָנוּ שֶׁעַל כֹּסֶא כְבוֹדוֹ מַמָּשׁ הוּא - לֹא.

אֲלֵא כֵּךְ שְׁנִינּוּ, עַד שְׁלָא נִבְרָא הָעוֹלָם לֹא הָיָה מִי שִׁיקְלָס אֶת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וַיִּפִּיר אוֹתוֹ. בֵּין שִׁבְרָא עוֹלָמוֹ, בְּרָא הַמְּלָאכִים וְחַיּוֹת הַקְּדוֹשׁ, הַשְּׁמַיִם



לְיוֹצְרָם וּלְפָאֲרוֹ. וְעַד־יֵין לֹא הָיָה פֶּאֶר וְשִׁבַּח
לְפָנָיו, עַד שֶׁנִּכְנַס שַׁבָּת, וְשִׁקְטוּ כָּלֶם, וּפְצָחוּ
רִנָּה וְשִׁבְחָה, הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, וְאָז יָשַׁב
עַל כִּסֵּא כְבוֹדוֹ. כְּלוּמַר, אֲזִי הָיָה מִי שִׁיכִיר
אֶת כְּבוֹדוֹ (נ"א בוראו), וַיִּשְׁבַּח לְכְבוֹדוֹ.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵין לָךְ שִׁבַּח וְקְלוֹס לְפָנֶי
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שִׁבְחוּ שֶׁל
שַׁבָּת, הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים כָּלֶם מְשַׁבְּחִין לוֹ
כְּאַחַד, וְאֶפְּלוּ יוֹמוֹ שֶׁל הַשַּׁבָּת מִמָּשׁ, מְשַׁבַּח
לוֹ, הֵדָא הוּא דְכֶתִיב, (תהלים צב א) מְזִמּוֹר שִׁיר
לְיוֹם הַשַּׁבָּת.

וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים, ר' תַּנְחוּם פֶּתַח, (ישעיה מב ה) כֹּה
אָמַר הָאֵל ה' בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיָּהֶם
וְגו'. כְּשֶׁבִרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ,
בִּרָא אוֹתָם מֵאֵין, וְהוֹצִיאָם אֶל הַפּוֹעַל, וַעֲשֵׂה
מֵהֶם מְמָשׁוֹת. וּבְכָל מְקוֹם אִתָּה מוֹצֵא בּוֹרֵא,
עַל דְּבַר שֶׁבִרָאוּ מֵאֵין, וְהוֹצִיאוּ לַפּוֹעַל.

אָמַר רַב חֲסֵדָא, וְכִי הַשָּׁמַיִם מֵאֵין? נִבְרָאוּ,
וְהֵלֵא מֵאוֹתוֹ הָאֹר שֶׁל מַעְלָה נִבְרָאוּ.
אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, כֵּךְ הוּא, אֵלֶּא גּוֹף הַשָּׁמַיִם
מֵאֵין הָיָה, וְצוּרְתָם מִדְּבַר מְמָשׁוֹת. וְכֵן הוּא
הָאָדָם.

וְתַמְצֵא בְּשָׁמַיִם בְּרִיאָה, וְאַחַר כֵּךְ עֲשִׂיהָ.
בְּרִיאָה בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם, כְּלוּמַר מֵאֵין.
עֲשִׂיהָ, לַעֲשׂוֹת הַשָּׁמַיִם, מִדְּבַר מְמָשׁוֹת, מֵאוֹתוֹ
הָאֹר שֶׁל מַעְלָה. וְאָמַר רַבִּי תַנְחוּם, עֲשִׂיהָ
הוּא תְקוּן הַדְּבַר בְּגוּדֵל וּמַעְלָה מִכְּמוֹת שְׁהִיָּה.
כְּמָה דְּאֵתָּ אָמַר, (ש"ב ח יג) וַיַּעַשׂ דְּוֹד שֵׁם.

אָמַר רַבִּי חֲנִילָאִי, פְּסוּקָא דָּא לֹא אִתָּא אֵלֶּא
לְהַדְרֵשׁ. וַיִּיצֶר בְּשֵׁנֵי יוֹדִין, וְכָל הַשָּׂאָר
אֶת מוֹצֵא בְּיֹד אֶחָד. אֵלֶּא כָּל מָה שֶׁבִּרָא
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, לֹא בִּרָא בְּמַעְלָה
(דף כב ע"ב) בְּכִינָה, אֵלֶּא הָאָדָם לְבִדּוֹ. שְׁנֵתָן בּוֹ

וְכָל צְבָאָם, וּבִרָא אֶת הָאָדָם,
וְכָלֶם מוֹכְנִים לְשִׁבַּח לְיוֹצְרָם
וּלְפָאֲרוֹ. וְעַד־יֵין לֹא הָיָה פֶּאֶר
וְשִׁבַּח לְפָנָיו, עַד שֶׁנִּכְנַס שַׁבָּת
וְשִׁקְטוּ כָּלֶם, וּפְצָחוּ רִנָּה וְשִׁבְחָה
הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, וְאָז יָשַׁב
עַל כִּסֵּא כְבוֹדוֹ. כְּלוּמַר, אֲזִי הָיָה
מִי שִׁיכִיר אֶת כְּבוֹדוֹ (בוראו) וַיִּשְׁבַּח
לְכְבוֹדוֹ.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵין לָךְ שִׁבַּח
וְקְלוֹס לְפָנֶי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
כְּמוֹ שִׁבְחוּ שֶׁל שַׁבָּת הָעֲלִיּוֹנִים
וְהַתַּחְתּוֹנִים כָּלֶם מְשַׁבְּחִים לוֹ
כְּאַחַד, וְאֶפְּלוּ יוֹמוֹ שֶׁל הַשַּׁבָּת
מִמָּשׁ מְשַׁבַּח לוֹ, זֶהוּ שִׁבְחוֹ
(תהלים לב) מְזִמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת.

וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים (בראשית ב). רַבִּי
תַנְחוּם פֶּתַח, (ישעיה מב) כֹּה אָמַר
הָאֵל ה' בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיָּהֶם
וְגו'. כְּשֶׁבִרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
אֶת עוֹלָמוֹ, בִּרָא אוֹתָם מֵאֵין,
וְהוֹצִיאָם אֶל הַפּוֹעַל וַעֲשֵׂה מֵהֶם
מְמָשׁוֹת. וּבְכָל מְקוֹם אִתָּה מוֹצֵא
בּוֹרֵא עַל דְּבַר שֶׁבִרָאוּ מֵאֵין
וְהוֹצִיאוּ לַפּוֹעַל.

אָמַר רַב חֲסֵדָא, וְכִי הַשָּׁמַיִם
מֵאֵין? נִבְרָאוּ, וְהֵלֵא מֵאוֹתוֹ הָאֹר
שֶׁל מַעְלָה נִבְרָאוּ? אָמַר רַבִּי
תַנְחוּם, כֵּךְ הוּא! אֵלֶּא גּוֹף
הַשָּׁמַיִם מֵאֵין הָיָה, וְצוּרְתָם מִדְּבַר
מְמָשׁוֹת, וְכֵן הוּא הָאָדָם.

וְתַמְצֵא בְּשָׁמַיִם בְּרִיאָה, וְאַחַר כֵּךְ
עֲשִׂיהָ. בְּרִיאָה - בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם,
כְּלוּמַר מֵאֵין. עֲשִׂיהָ - לַעֲשׂוֹת
הַשָּׁמַיִם, מִדְּבַר מְמָשׁוֹת, מֵהָאֹר
שֶׁל מַעְלָה. וְאָמַר רַבִּי תַנְחוּם,
עֲשִׂיהָ הוּא תְקוּן הַדְּבַר בְּגוּדֵל
וּמַעְלָה מִכְּמוֹת שְׁהִיָּה, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּעַשׂ דְּוֹד שֵׁם.

אָמַר רַבִּי חֲנִילָאִי, הַפְּסוּקָא הַזֶּה
לֹא בָּא אֵלֶּא לְהַדְרֵשׁ, וַיִּיצֶר בְּשֵׁנֵי
יוֹדִין, וְכָל הַשָּׂאָר אִתָּה מוֹצֵא בְּיֹד
אֶחָד. אֵלֶּא כָּל מָה שֶׁבִּרָא הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, לֹא בִּרָא



פַּח מִן הָעֲלִיּוֹנִים, לְדַעַת וּלְהַפִּיר וּלְהַבְדִּיל בֵּין הַטּוֹב וּבֵין הָרָע, וְהוּא מַעֲוֵטָר בְּכָבוֹד וְהָדָר, כָּמָה דָּאָתָא אָמַר (תהלים ח ו) וְכָבוֹד וְהָדָר תַּעֲטֶרְהוּ, וְהוּא מוֹשֵׁל עַל כָּל מַעֲשֵׂה יָדָיו, הָדָא הוּא דְכָתִיב, (שם ח ז) תַּמְשִׁילֶהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ, וְאַחַר כָּל הַשְּׂבַח הַזֶּה כָּשֶׁהוּא זוֹכֵר שֶׁהוּא עֹפֵר וְיִשׁוּב אֶל הָעֵפֶר, הַכֹּל נַעֲשֶׂה הֶכֶל לְפָנָיו, וְאוֹמֵר וַיִּי. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, פֶּלֶג הַתִּיבָה, וַיַּצֵּר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֹפֵר מִן הָאֲדָמָה, וְיִשׁוּב אֶל הָעֵפֶר כְּמוֹת שֶׁהָיָה.

דְּבָר אַחֵר וַיַּיְצֵר י"י אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֹפֵר מִן הָאֲדָמָה. אָמַר רַבִּי שְׁלֹמֹה, יַצְרוּ בִּשְׁנֵי יָצָרִים, בִּיָּצֵר טוֹב וּבִיָּצֵר הָרָע. מָה שָּׂאִין כֵּן בִּשְׁאֵר הַבְּרִיּוֹת. כְּדֵי לְנַסּוֹת בּוֹ אֶת הָאָדָם וַיְהִי פֶתַח חוֹן פֶּה לְצַדִּיקִים, וְלֹא יִהְיֶה פֶתַח חוֹן פֶּה לְרָשָׁעִים.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מִפְּנֵי מָה כָּתִיב ה', וְאַחֵר כֵּן אֱלֹהִים. אֶלָּא הַשֵּׁם שֶׁהוּא שְׁמוֹ מִמֶּשׁ, שֵׁם הַקִּיּוֹם. נֹאמַר עַל הַנִּשְׁמָה, שֶׁהִיא בְּאָדָם קִיָּמָה. אֱלֹהִים, שֶׁהוּא שֵׁם מְשׁוּתָף, נֹאמַר עַל הַגּוּף, שֵׁישׁ בּוֹ שׁוֹתֶפּוֹת.

אָמַר רַבִּי אַבְהוֹ, שֵׁם הַקִּיּוֹם, גָּזִיר וְשְׁלִיטָא, כְּהַדִּין טְרִיפִין שְׁקִיפִין דְּרַגְלִין. וְלֹא אוֹזִיפִין לְאַחֲרָן. וּבְגִינֵי כֶף, לֹא אֲדַכֵּר בְּעוֹבְדֵי דְבְּרָאשִׁית, אֶלָּא חַד אֶת מְשֻׁמוֹ, וְהוּא כְּמֵאן דְּאָמַר בְּה"א בְּרָאִם.

וְתַנִּינָן בְּסִפְרָא דְּחֻכְמָתָא רַבָּה דְּשַׁלְמָה, שְׁמָא דְּשִׁמְיטָה, מְטוּל שְׁזִיפָא, קָרְעוּי דְּמִלְכָּא, קוּשְׁטִיזָא דְּאֶטִּיל בִּיהַ בְּחוֹתְמָא זַעֲרִתָּא, לְמַשְׁלָטָא תְּחוֹתָיו, שְׁנַאֲמַר (שמות טו יא) מִי כְּמוֹכָה בְּאֵלִים ה'.

אֶת הָאָדָם, לְרַבּוֹת כָּל הַפְּחוֹת שְׁבוֹ. עֹפֵר מִן הָאֲדָמָה, אָמַר רַבִּי אַבְהוֹ, תָּא חֲזִי, הִיךְ

בְּמַעֲלָה בְּבִינָה, אֶלָּא הָאָדָם לְבָדוּ, שְׁנַתֵּן בּוֹ פַח מִן הָעֲלִיּוֹנִים לְדַעַת וּלְהַפִּיר וּלְהַבְדִּיל בֵּין הַטּוֹב וּבֵין הָרָע, וְהוּא מַעֲוֵטָר בְּכָבוֹד וְהָדָר, כָּמֹ שְׁנַאֲמַר (תהלים ח) וְכָבוֹד וְהָדָר תַּעֲטֶרְהוּ, וְהוּא מוֹשֵׁל עַל כָּל מַעֲשֵׂה יָדָיו. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (שם) תַּמְשִׁילֶהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ. וְאַחֵר כָּל הַשְּׂבַח הַזֶּה, כָּשֶׁהוּא זוֹכֵר שֶׁהוּא עֹפֵר וְיִשׁוּב אֶל הָעֵפֶר, הַכֹּל נַעֲשֶׂה הֶכֶל לְפָנָיו, וְאוֹמֵר וַיִּי. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, חֵלֶק הַתִּבָּה, וַיַּצֵּר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֹפֵר מִן הָאֲדָמָה, וְיִשׁוּב אֶל הָעֵפֶר כְּמוֹת שֶׁהָיָה.

דְּבָר אַחֵר, וַיַּיְצֵר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֹפֵר מִן הָאֲדָמָה. אָמַר רַבִּי שְׁלֹמֹה, יַצְרוּ בִּשְׁנֵי יָצָרִים, בִּיָּצֵר טוֹב וּבִיָּצֵר הָרָע, מָה שָּׂאִין כֵּן בִּשְׁאֵר הַבְּרִיּוֹת, כְּדֵי לְנַסּוֹת בּוֹ אֶת הָאָדָם וַיְהִי פֶתַח חוֹן פֶּה לְצַדִּיקִים, וְלֹא יִהְיֶה פֶתַח חוֹן פֶּה לְרָשָׁעִים.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מִפְּנֵי מָה כָּתוּב ה' וְאַחֵר כֵּן אֱלֹהִים? אֶלָּא הַשֵּׁם שֶׁהוּא שְׁמוֹ מִמֶּשׁ, שֵׁם הַקִּיּוֹם. נֹאמַר עַל הַנִּשְׁמָה, שֶׁהִיא בְּאָדָם, קִיָּמָה. אֱלֹהִים, שֶׁהוּא שֵׁם מְשֻׁתָּף, נֹאמַר עַל הַגּוּף, שֵׁישׁ בּוֹ שְׁתִּפּוֹת. אָמַר רַבִּי אַבְהוֹ, שֵׁם הַקִּיּוֹם גּוֹזֵר וְשׁוֹלֵט, כְּמוֹ אוֹתוֹ הַמוֹץ הַנֶּדֶף וְהַנֶּדֶרֶס לְרַגְלִים וְלֹא נִלְוָה לְאַחֲרִים. וּמִשּׁוֹם כֵּן לֹא נִגְזֵר בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית אֶלָּא אוֹת אַחַת מְשֻׁמוֹ, וְהוּא כְּמִי שְׁאָמַר בְּה"א בְּרָאִם.

וְשִׁנִּינוּ בְּסִפְרֵי הַחֻכְמָה הַגְּדוּלָּה שֶׁל שְׁלֹמֹה, שְׁמָה שֶׁל הַשְּׁמִטָּה, מִשָּׂא שְׁזוּפָה קָרְעֵי הַמֶּלֶךְ, הַמְּשַׁלָּה שֶׁהִטִּיל בָּהּ בְּחוֹתָם קֶטֶן, לְשֵׁלֵט תְּחִתּוֹ, שְׁנַאֲמַר (שמות טו) מִי כְּמוֹכָה בְּאֵלִים ה'.

אֶת הָאָדָם - לְרַבּוֹת כָּל הַפְּחוֹת שְׁבוֹ. עֹפֵר מִן הָאֲדָמָה - אָמַר רַבִּי



יכיל אינש לאַתקיימא בַּהאי עֲלָמָא, דְּהָא אורייטא אסְהיד בְּהוּ דִּהוּא עֲפָרָא.

ואמר רבי יצחק, עֲפָר וְלֹא חוּמָר, דְּאֵלּוּ הוּהּ מְחוּמָר, הוּהּ יתיר בקיומא, דְּהָא בְּנִינָא דַּאֲתַבְּנִי מְחוּמָר קיומא אֵית לִיהּ. אַבְל עֲפָר מִמֶּשׁ, לֹא יכיל לאַתקיימא. הָדָא הוּא דְּכַתִּיב, פִּי עֲפָר אֶתָּה וְאֵל עֲפָר תִּשׁוּב, לֹא אֵיתָמָר כִּי חוּמָר אֶתָּה. אָמַר רְבִי חֲנִינ, וְהָא פְּתִיב (איוב ד ט) אֶף שְׂכָנִי בְּתִי חֲמָר אֲשֶׁר בְּעֶפֶר יִסּוּדָם.

אמר רבי אבהו, פְּסוּקָא דָּא מְסִייע לָן, וְהוּא נֶאֱמַר עַל הָעוֹלָם הַזֶּה, שְׂאִינוּ כֵּן בְּקִיּוּם. דְּהָא פְּתִיב בְּבִנֵי נֶשָׁא, דִּי מְדַרְהוֹן בַּהאי עֲלָמָא, דְּבְנִינָה בְּטִינָא, וְהוּאִיל דְּהָא בְּנִינָא בְּטִינָא הוּא, וִיתְחַזִּי לְקִיּוּמָא. מֵאִי חֲזִי לִיהּ לִיִּסּוּדָא. כְּמָה דַּאֲתָּ אָמַר (מ"א ה לא) אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת אֲבָנִים יְקָרוֹת לִיִּסּוּד הַבֵּית. אַבְל לֹא חֲכִי בְּנִינָא תְּקִיפָא, דְּהוּא בְּנִינָא דְּטִינָא, וִיִּסּוּדָא הוּא עֲפָרָא, בְּגִין דָּא לֹא לָהִי בְּקִיּוּמָא. הָדָא הוּא דְּכַתִּיב, אֶף שְׂכָנִי בְּתִי חֲמָר אֲשֶׁר בְּעֶפֶר יִסּוּדָם, שְׂאִינוּ שֶׁל קִיּוּם.

ויפח באפיו נשמת חיים וגו', אורייטא אַתְקַבְּלַת עַל אָדָם, חֲזוּ מַה דְּעֵבֵד בַּר נֶשׁ דָּא, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהִיב בֵּיהּ נִשְׁמָתָא קְדִישָׁא, לְמִיְהִיב לִיהּ חַיִּין לְעֲלָמָא דַּאֲתִי, וְהוּא בְּחֻבְתִּיהּ, אַתְחַזֵּר לְהֵהִיא נִפְשָׁא חַיִּיתָא, דְּהוּא נִפְשָׁא דְּבַעֲיָרָתָא, דְּאֶפִּיקַת אֲרַעָא לְבַעֲיָרָתָא וּלְחַיִּיתָא. הָדָא הוּא דְּכַתִּיב, תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ. וּמֵאֵן הוּא מִינָהּ, בְּהֵמָה וְרֶמֶשׁ וְחִיתוֹ אֶרֶץ לְמִינָהּ.

אמר רבי חייא, בַּא וְרָאָה וַיַּעַשׂ הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה, הוּא מַעְצָמוּ חֲזָר לְאוֹתוֹ כַּח הַבְּהֵמָה, הַנִּגְזָר מִן הָאָדָמָה, וְעֻזְב כַּח הַנִּשְׁמָה

אָבָהוּ, בַּא וְרָאָה, אִיךְ יָכוֹל אִישׁ לְהִתְקַיֵּם בְּעוֹלָם הַזֶּה, שְׁהָרִי הַתּוֹרָה מַעֲיָדָה עָלָיו שֶׁהוּא עֶפֶר? וְאָמַר רְבִי יִצְחָק, עֶפֶר וְלֹא חֲמָר, שְׂאֵלּוּ הִיָּה מְחוּמָר, הִיָּה יוֹתֵר בְּקִיּוּם, שְׁהָרִי בְּנִינָא שְׂנִינָה מְחוּמָר יֵשׁ לוֹ קִיּוּם, אַבְל עֶפֶר מִמֶּשׁ לֹא יָכוֹל לְהִתְקַיֵּם. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (בראשית ג) כִּי עֶפֶר אֶתָּה וְאֵל עֶפֶר תִּשׁוּב. לֹא נֶאֱמַר כִּי חֲמָר אֶתָּה. אָמַר רְבִי חֲנִינ, וְהָרִי פְּתוֹב (איוב ד ט) אֶף שְׂכָנִי בְּתִי חֲמָר אֲשֶׁר בְּעֶפֶר יִסּוּדָם.

אמר רבי אבהו, הַפְּסוּק הַזֶּה מְסִייע לָנוּ, וְהוּא נֶאֱמַר עַל הָעוֹלָם הַזֶּה שְׂאִינוּ כֵּן בְּקִיּוּם, שְׂנִינָה כְּתוּב בְּבִנֵי אָדָם, שְׂמִדוֹרָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, שְׂבִינָנוּ בְּטִיט, וְהוּאִיל וְאוֹתוֹ הַבְּנִין בְּטִיט הוּא וְרָאִי לְקִיּוּם, מַה רָאִי לוֹ לִיִּסּוּד? כְּמוֹ שְׂנִינָא מְחוּמָר (מלכים א-ה) אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת אֲבָנִים יְקָרוֹת לִיִּסּוּד הַבֵּית. אַבְל אִינוּ כֵּן הַבְּנִין הַחֲזָק, שֶׁהוּא בְּנִין שֶׁל טִיט וְהִיִּסּוּד הוּא עֶפֶר, מִשּׁוּם כֵּךְ לֹא יְהִיָּה בְּקִיּוּם. זֶהוּ שְׁפָתוֹב אֶף שְׂכָנִי בְּתִי חֲמָר אֲשֶׁר בְּעֶפֶר יִסּוּדָם, שְׂאִינוּ שֶׁל קִיּוּם.

ויפח באפיו נשמת חיים וגו' (בראשית ב) - הַתּוֹרָה קוֹבְלַת עַל הָאָדָם: רָאוּ מַה שְּׁעָשָׂה בֵּן אָדָם זֶה, שֶׁהַקּוּדְשׁ בְּרוּךְ הוּא נָתַן בּוֹ נִשְׁמָה קְדוּשָׁה לְתַת לוֹ חַיִּים לְעוֹלָם הַבָּא, וְהוּא בְּחֻטְאוֹ חֲזָר לְאוֹתָהּ נֶפֶשׁ חַיָּה, שֶׁהִיא נֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה שֶׁהוּצִיָּאָה הָאָרֶץ לְבַהֲמָה וּלְחַיָּה. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (שם א) תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ. וּמִי הוּא מִינָהּ? בְּהֵמָה וְרֶמֶשׁ וְחִיתוֹ אֶרֶץ לְמִינָהּ.

אמר רבי חייא, בַּא וְרָאָה, וַיַּעַשׂ הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה, הוּא מַעְצָמוּ חֲזָר לְאוֹתוֹ כַּח הַבְּהֵמָה, הַנִּגְזָר מִן הָאָדָמָה, וְעֻזְב כַּח הַנִּשְׁמָה